

Den sande kærligheds vej går stadig ikke ligeud

Nils Gunder Hansen: *Moderne kærlighed: Om parforholdets krise og drømmen om den eneste ene*, København: Gads forlag, 2024, 275 sider.

Kærligheden er svær; både at finde og at finde ud af. Sådan har det altid været, men enhver historisk periode har sine særlige udfordringer for parforholdet, hvad enten de kommer fra omverdenen eller fra de elskende selv. I Nils Gunder Hansens bog om moderne kærlighed gælder det kærlighedens vilkår i det senmoderne vestlige samfund – det vil i dette tilfælde sige sådan omtrent regnet fra Gunder Hansens egne første erfaringer med kærligheden i 1970'erne og frem til i dag. Det drejer sig altså om et tidsrum, hvor normative forståelser af både kærlighed og parforhold løbende er blevet udfordret – fra 1970'ernes seksuelle frigørelse til 2000'ernes polyamori. Skulle man være så naiv at tro, at kærligheden er nemmere i en tid, hvor man selv kan bestemme, hvem man elsker og lever sammen med, bliver man hurtigt klogere, efterhånden som Gunder Hansen udfolder, hvor komplekst det er at navigere i det moderne parforhold, når vi ikke rigtig kan blive enige om vejviserne.

Ikke mindst fordi Gunder Hansen ofte tager udgangspunkt i sine egne kærligheds- og livserfaringer, er bogen skrevet i et konverserende og let selvironisk leje, der henvender sig til en bred læserskare. Man er i godt selskab. Gunder Hansen beskriver sig selv som en “ældre herre på 68 år”, men en sur gammel mand er han bestemt ikke. Alle emner behandles af forfatteren med et nysgerrigt og åbent sind. Stilistisk er bogen også præget af retoriske spørgsmål samt mange “måske’er” og “på den anden side’r”. Gunder Hansen kvalificerer flere af sine udsagn med indledninger som “med fare for at lyde gammel og alfaderlig”, eller han spørger sig selv og sin læser, om hans ideer om kærlighed er dybt reaktionære eller håbløst romantiske. Det er utvivlsomt en stor og meget sympatisk kvalitet ved bogen, at dens forfatter ikke ønsker at belære eller moralisere, men det kunne også have været ganske morsomt at høre forfatteren gå lidt mere tørt til generationelle fordomme om, hvornår i livet man har ret til at udtale sig om kærlighed.

Sideløbende med det personlige spor finder bogen vej ved hjælp af analyser af litteratur fra perioden (med en afstikker til troubadourerne i middelalderen – et emne, som Gunder Hansen tidligere har beskæftiget sig indgående med) samt af musik, musicals, film og tv-serier. Bredden i udvalget af eksempler er imponerende. Inddragelsen af litteratur og populærkultur fungerer især som et bagtæppe for tidsbestemte analyser af kærlighedsfænomener og -debatter, men også som diskussionsmateriale, der ifølge Gunder Hansen kan bibringe bogen mangfoldige synspunkter. Denne anden udgave – udkommet i 2025 i forbindelse med festivalen Golden Days’ kærlighedstema – indeholder et nyt kapitel, hvor Gunder Hansen analyserer Linea Maja Ernests bestseller roman *Kun til navlen* fra 2024 og diskuterer romanens kærlige behandling af millennial-generationens forsøg på at forhandle flydende kønsidentiteter, queer forhold og heteronormativitet.

Bogens teoretiske diskussion trækker især på sociologiske analyser af senmoderne samfunds- og kærlighedsforhold, herunder Anthony Giddens' *Modernity and Self-Identity* (1991) og *The Transformation of Intimacy* (1992), samt nyere forskning af Eva Illouz (*Why Love Hurts*, 2012; *Hard Core Romance*, 2014; *The End of Love*, 2021). Sara Ahmeds kulturteoretiske lykkekritik i *The Promise of Happiness* (2010) figurerer også. Teorien er forbilledligt formidlet. Fagtermer og begreber introduceres og forklares uden så meget pjat og fylder tilpas meget, eller lidt, i forhold til det andet materiale. Dog kunne det have været interessant at se en inddragelse af nyere forskning indenfor følelsernes historie og kulturhistorie – et felt, som nok ville være lige så relevant her som den sociologiske forskning. Jeg tænker for eksempel på følelseshistorikeren William Reddys hovedværk om den tidlige historiske udvikling af det romantiske kærlighedsbegreb, *The Making of Romantic Love* fra 2012, men i høj grad også på danske Karen Vallgårdas vigtige forskning i dansk skilsmissehistorie. Hendes bog *Skilsmisser* fra 2021 i serien “100 Danmarkshistorier” ville have været en oplagt reference.

Moderne kærlighed er inddelt i syv kapitler, som på forskellig vis behandler kærlighed, seksualitet og parforhold siden midten af det tyvende århundrede. I første kapitel handler det om kærlighedsbegrebets udvikling under den seksuelle frigørelse, kønsdebatten og kvindekampen i 1970'erne. Her oplever vi igennem Gunder Hansens egne erfaringer og tidens litteratur og musik et kærlighedsbegreb, som pludselig ikke længere kunne eksistere udenfor den politiske samtale, og som i høj grad blev udfordret af kampen mellem kønnene. Ifølge Gunder Hansen blev det i 1970'erne simpelthen “småpinligt” overhovedet at bruge ordet “kærlighed” i en emotionel forstand. Samtidig blev parforholdet og ikke mindst ægteskabet og kernefamilien udfordret af tidens ideologiske forestillinger om kollektive måder at leve sammen på, men, som Gunder Hansen påpeger, blev det kollektive ideal senere lagt i graven og afløst af de velkendte idealer om individualisering og selvrealisering, som i langt højere grad kom til at præge det senmoderne kærlighedsbegreb. Denne indledende betragtning danner også baggrund for mange af bogens følgende diskussioner. Hvad sker der med kærlighedslivet og dets sociale institutioner, når individet først og fremmest vil realisere sig selv? Således handler kapitel to især om skilsmisser, herunder fænomenet “guldbryllupsskilsmisser”, som forekommer hyppigere i det enogtyvende århundrede, hvor der ikke er aldersbegrænsning på behovet for selvrealisering. Moderne kærlighed og parforhold har fået et skær af noget “uhyggeligt”, mener Gunder Hansen. Man kan aldrig vide sig sikker på, at partneren bliver hængende til den bitre ende, for hvis følelserne pludselig en dag ikke længere er til stede, har det moderne selvrealiserende individ “ret” til at realisere sig selv et andet sted og med en ny partner.

Som jeg læser bogen, udfolder Gunder Hansen løbende et spændingsfelt imellem undertitlens to fænomener: parforholdets krise og drømmen om den eneste ene. Krisen opstår som en næsten uundgåelig følge af det senmoderne individs overvældende frihed og valgmuligheder på kærlighedsmarkedet – og ja, som Gunder Hansen også viser med henvisning til sociologen Eva Illouz, er markedsmetaforen udbredt i analyser af moderne kærlighed. Samtidig er drømmen om den eneste ene endnu ikke bristet helt og lever videre både i kærlighedsægteskabet og ikke mindst i populærkulturen. De to fænomener kunne synes at være i konflikt, men de

overlapper også, for drømmen om den eneste ene kan netop være katalysator for krisen: Er man ikke helt sikker på, at man rent faktisk *har* fundet den eneste ene, må man kigge videre efter den eneste næste, eller, som Gunder Hansen skriver, den eneste ene kan hurtigt blive til “den seneste ene”.

Det er en spændende og på alle måder vedkommende problematik, og Gunder Hansen forfølger igennem hele bogen den moderne kærligheds kompleksitet i stedet for at reducere den. Dog savner jeg alligevel en lidt mere tydelig syntese af alt materialet og nok også en tydeliggørelse af et overordnet argument. Hvis jeg efter endt læsning skulle sammenfatte, hvordan bogen forstår eller kvalificerer begrebet “moderne kærlighed”, ville jeg stadig være lidt i tvivl. Det store udvalg af eksempler, analyser og samtaler er fantastisk, men det sker nogle gange, at et afsnit springer lidt hurtigt videre til næste afsnit, før jeg har forstået, hvad jeg skal tage med mig som læser, eller hvordan afsnittet bidrager til bogen i sammenhængende forstand. Det betyder dog ikke, at jeg ikke har stor respekt for bogens mange kvaliteter, både dem som jeg har nået at nævne her, og dem som andre læsere utvivlsomt selv vil få øje på. Gunder Hansen har påtaget sig en svær opgave – hvor hulen starter man samtalen om kærlighed, moderne eller ej? – og løst den, endda på en måde som har resulteret i en oplysende og fornøjelig læseoplevelse for et bredt publikum, sikkert på tværs af generationer. Det er i sig selv en imponerende bedrift.

Anmeldt af Anne Sophie Refskou